

8
SINIF

DİM TÜRKÇE

DERS

İSLEME

Modülleri

2. MODÜL

CÜMLEDE ANLAM

- Örtülü Anlam
- Eş Anlamlı Cümleler
- Yakın Anlamlı Cümleler
- Anlamca Çelişen Cümleler
- Cümle Oluşturma
- Cümle Tamamlama
- Cümlelerin Konusu
- Geçiş ve Bağlantı İfadeleri
- Amaç-Sonuç Cümleleri
- Neden-Sonuç Cümleleri
- Koşul-Sonuç Cümleleri
- Karşılaştırma Cümleleri
- Benzetme Cümleleri
- Abartma Cümleleri
- Örneklendirme Cümleleri
- Öznel Anlatımlı Cümleler
- Nesnel Anlatımlı Cümleler
- Duygu Belirten İfadeler
- Gerçek Unsurlar
- Kurgusal Unsurlar

Bilgi Notu

Örtülü anlam, karşılaştırma yapılarak oluşturulabileceği gibi aşamalı durumlar yoluyla da oluşturulabilir.

Örnek:

Hastamız artık kendi yemeğini yiyebiliyor. (Aşamalı durum)

Murat'ın şiir okuyuşu Nuray'inkinden güzeldi. (Karşılaştırma)

ÖRTÜLÜ ANLAM

Cümlede doğrudan söylenmediği hâlde cümlenin anlamından veya cümledeki bazı ifadelerden çıkarılabilen anlama **örtülü anlam** denir. Örtülü anlam cümleleri, asıl cümleye göre daha dar anlamlıdır. Örtülü anlam çıkarılırken cümlede kullanılan sözcükler ipucu olarak kullanılır.

Örnek:

- Eski bayramlarda aile ve yakınlarıyla bayramlaşıp aldıkları bayram harçlıklarını bugün görülmeyen "bayram yerleri"nde harcayan çocukların neşesiyle artık karşılaşılıyor.

Bu cümleden hareketle ulaşılabilecek yargılar aşağıda sıralanmıştır.

- ✓ Eskiden bayram günlerinde çocukların gittiği "bayram yeri" adlı yerler olurdu.
- ✓ Bayram harçlığı vermek bir bayram geleneğidir.
- ✓ Günümüzde bayram yerlerine rastlanmamaktadır.
- ✓ Eskiden bayram harçlıkları bayram yerlerinde harcanırdı.
- ✓ Eski bayramların neşeli çocuklarıyla artık karşılaşmamaktadır.

Bilgi Notu

Cümlede kullanılan "de" bağlacı ve "yine" gibi tekrar bildiren sözcükler cümlenin örtülü anlam kazanmasını sağlar.

Örnek:

- Derse bugün de geç kalan öğrenci, aynı mazereti paylaşarak yine üzgün bir şekilde sırasına oturdu.

Bu cümleden hareketle sözü edilen öğrenci hakkında aşağıdaki sonuçlara ulaşılabilir.

- ✓ Daha önce yine geç kalmıştır.
- ✓ Geç kalması için sunduğu mazereti tekrar kullanmıştır.
- ✓ Daha önce de üzgün bir şekilde sırasına oturmuştur.

Bilgi Notu

Örtülü anlam konusu, sınavlarda daha çok aşağıdaki soru kalıplarıyla ilişkilendirilerek sorulmaktadır.

- Bu cümleden hareketle aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir / ulaşılamaz?
- Bu cümleden kesin olarak çıkarılabilecek yargı aşağıdakilerden hangisidir?
- Aşağıdakilerden hangisi bu cümleye anlamca en yakındır?

Etkinlik - 01

Geçtiğimiz günlerde “Stereo” adlı NASA’ya ait iki uzay aracı, Güneş’in iki yanında karşılıklı olarak yerlerini alarak elde ettikleri görüntüleri araştırma merkezlerine göndermeye başladı.

Bu cümleden kesin olarak çıkarılabilecek yargıları işaretleyiniz.

- a. ☐ NASA, uzay çalışmaları yapmaktadır.
- b. ☐ NASA’nın sadece iki uzay aracı bulunmaktadır.
- c. ☐ NASA, bütün uzay araçlarına aynı ismi vermektedir.
- ç. ☐ Stereo adlı uzay araçları, Güneş’in farklı taraflarında bulunmaktadır.
- d. ☐ Stereoların gönderdiği görüntülerden önemli veriler elde edilmiştir.

Etkinlik - 02

Aşağıdaki cümlelerden kesin olarak çıkarılabilecek yargıları işaretleyiniz.

- a. Uzaydaki gök adamız Samanyolu ve bize en yakın gök adalardan biri olan Andromeda’nın çok ama çok uzak bir gelecekte çarpışması bekleniyor.

1.	☐	Uzayda birden fazla gök ada bulunmaktadır.
2.	☐	Samanyolu ve Andromeda gök adaları birbirine en yakın iki gökadadır.
3.	☐	Gök bilimde gelecekte yaşanacakları bilmek ve tedbir almak amaçlanır.

- b. Giresun’un Çanakçı ilçesindeki Kuşköy’de, her yıl haziran ayının son haftası düzenlenen Kuş Dili Festivali’nde çeşitli etkinlikler ve kuş dili yarışması gibi yarışmalar gerçekleştiriliyor.

1.	☐	Kuş Dili Festivali’nde dillerle ilgili yarışmalar düzenlenmektedir.
2.	☐	Kuş Dili Festivali’ne Giresunlular katılım göstermektedir.
3.	☐	Kuş Dili Festivali, Giresun’un Çanakçı ilçesinde geleneksel bir hâl almıştır.

- c. Bir ses bilimi (akustik) uzmanı tarafından özel olarak tasarlanan müzik kayıt stüdyosu iki ana bölümden oluşur: müzisyenlerin müzik aletlerini çaldıkları ve şarkı söyledikleri stüdyo ile kayıtlarla ilgili aygıtların bulunduğu kontrol odası.

1.	☐	Müzik kayıt stüdyolarını düzenlemek için ses bilimi bölümünden mezun olmak gerekir.
2.	☐	Müzik kayıt stüdyoları iki ana bölüm kapsamında alt bölümlerden oluşur.
3.	☐	Ses bilimi uzmanının öncelikli işi, müzik kayıt stüdyolarının tasarımını yapmaktır.

EŞ ANLAMLI CÜMLELER

Aynı konu ve düşüncenin farklı sözcükler ve söz dizimiyle dile getirildiği cümlelere **eş anlamlı cümleler** denir.

Örnek:

- Hedefi belli olmayan kişiye hiç kimse yardımcı olamaz.
- Bir kaptan hangi limana yelken açtığını bilmiyorsa hiçbir rüzgâr onun işine yaramaz.

Bu cümlelerde iletilmek istenen düşünce, bir kimsenin önce amacını belirlemesi gerektirir.

Amacı belli olmayan kimseye hiçbir şeyden fayda gelmez.

YAKIN ANLAMLI CÜMLELER

Benzer düşüncelerin dile getirildiği cümlelere **yakın anlamlı cümleler** denir.

Örnek:

- Edebiyat tarihine damgasını vuran sanatçılar halktan beslenmiştir.
- Kalıcı olabilmeyi başaran yazarlar, bireysel duygularının yanı sıra halkın sorunlarını da dile getirmiştir.

Bu cümlelerin ilkinde kalıcılığın sebebi halktan beslenmek olarak gösterilirken ikincisinde bunun yanı sıra bireysel duygular da işin içine katılmıştır. Dolayısıyla iki cümle anlamca birbirine yakındır.

ANLAMCA ÇELİŞEN CÜMLELER

Anlam bakımından birbiriyle uyuşmayan, zıt düşünceler taşıyan cümlelere **anlamca çelişen cümleler** denir.

Örnek:

- Eleştirmenden objektif davranmasını beklemek yanlıştır.
- Bir eleştirmenin duygularına göre değerlendirme yapması doğru değildir.

İlk cümlede, ifade edilmiştir. İkinci cümlede ise vurgulanmıştır. Dolayısıyla bu cümleler birbirlerine zıt düşünceler içermektedir.

Örnek:

- Mutluluk yağmur gibi gökten yağmaz üstümüze, onu elde etmek için gayret göstermek gerekir.
- Mutlu olabilmenin yolu, kendini hayatın akışına bırakmak ve tasasızca beklemektir.

İlk cümlede , ikinci cümlede ise dile getirilmiştir. Dolayısıyla bu cümleler birbirleriyle çelişen fikirlerden oluşmuştur.

Etkinlik - 03

a. Aşağıdaki cümlelerden anlamca birbirine yakın olanları eşleştiriniz.

1. Kendi ışığı ile başkalarını aydınlatanlar, parlaklıklarından bir şey kaybetmezler.
2. Eğitim, bilginin yoluna tutulan bir fenerdir.
3. İnsan; sadece yorulmadan, emek vermeden elde ettiklerini kolayca gözden çıkarabilir.
4. Önemli olan başkalarından üstün olmamız değil, çünkü hâlimizden üstün olmamızdır.
5. Toplumu bir arada tutan en önemli unsur dildir.
6. Dilin yabancı unsurlar tarafından kirlenmesi kabul edilebilir değildir.

- a. Meyve toplamaya yarayan merdivenler okullarda inşa edilir.
- b. Asıl amaç dilin köklerine sıkı sıkıya bağlı olmasıdır.
- c. Dil, bir topluluğa ait olma bilinci aşılır.
- ç. Uğraşıp didinerek kazandıklarımızı bırakın elden çıkarmayı, paylaşmak bile zordur.
- d. Her sabah yeniden doğup yeryüzünü ısıtan güneşin gücü hiç eksilmiş midir?
- e. İki günü birbirine denk olan zarardadır.

1. 2. 3. 4. 5. 6.

b. Aşağıdaki cümlelerden anlamca birbiriyle çelişenleri eşleştiriniz.

1. Başarı sadece çalışanların hakkıdır.
2. Bir insanın tek başına mutlu olması, utanılacak bir şeydir.
3. Eğitim, öğrencilere saygıyla başlar.
4. Gerçek bilgi yaparak, denenerek öğrenilen bilgidir.
5. Hata yapmaktan korkan insan, hiçbir şey yapamaz.
6. Hayat yolu tesadüflerle döşenmiştir.
7. İnsanın en büyük düşmanı bizzat kendisidir.
8. Ne kadar bilersen bil, söylediklerin karşındakilerin anlayabileceği kadardır.

- a. İnsan zihni, hayatın her döneminde yeni şeyler öğrenmeye hazırdır.
- b. İnsan, dost ararsa aynaya bakmalıdır.
- c. Yalnızlık, en büyük nimettir.
- ç. Eğitimin temelinde donanımlı olmak vardır.
- d. Gerçeğe ancak sezgi yoluyla ulaşılır.
- e. Korku, insanı yanlışla düşmekten korur.
- f. Şansınız yoksa çalışmak başarı getirmez.
- g. İnsan yaşamında rastlantı yoktur, her şey bir düzene göredir.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

CÜMLE OLUŞTURMA

Sözcüklerin veya söz öbeklerinin karışık olarak verildiği durumlarda anlamlı ve kurallı bir cümle oluşturmak için aşağıdaki noktalara dikkat edilmelidir.

- Öncelikle yüklem (yargı bildiren sözcük) belirlenmelidir. Yüklem belirlenirken onun bir söz öbeğinden oluşabileceği unutulmamalıdır.
- Yüklem belirlendikten sonra uygun sorularla cümledeki diğer öğeleri belirlenmelidir.
- Kurulan cümle okunmalı ve bu cümledeki anlamlı olup olmadığına dikkat edilmelidir.

Örnek:

I. çirkinliklerini	II. okuruna	III. roman	IV. toplumun	V. yansıtır	VI. bir ayna gibi
--------------------	-------------	------------	--------------	-------------	-------------------

Bu cümledeki yüklemi “yansıtır” sözcüğüdür çünkü bu sözcük çekimli bir eylemdir. Yükleme “ne” ve “kim” soruları sorularak özne (iş yapan) bulunmalıdır.

- Yansıtıran ne? — Roman
- Roman neyi yansıtır? — Toplumun çirkinliklerini
- Roman toplumun çirkinliklerini kime yansıtır? — Okuruna
- Roman toplumun çirkinliklerini okuruna nasıl yansıtır? — Bir ayna gibi

O hâlde anlamlı ve kurallı cümle şu şekilde oluşur:

Roman, toplumun çirkinliklerini okuruna bir ayna gibi yansıtır.

CÜMLE TAMAMLAMA

Verilen cümlelerde veya karşılıklı konuşmaların yer aldığı metinlerde boş bırakılan yerlerin anlam bütünlüğünü sağlayacak şekilde tamamlanmasına **cümle tamamlama** denir. Eklenecek sözcüklerin hem anlamca hem de yapıca cümleye uygun olması gerekir. Bu tarz sorularda özellikle geçiş ve bağlantı ifadelerine dikkat edilmelidir.

Örnek:

Romanın gerçeğe yakın ilişki kurması önemlidir ----

- Bu cümle uygun ifadelerle aşağıdaki gibi tamamlanabilir.
 - çünkü gerçeklikten kopuk bir eser okurun beğenisini kazanamaz.
 - ama geleceğe bakışı daha önemlidir.
- Bu cümle aşağıdaki ifadelerle tamamlanamaz.
 - çünkü bir eseri çekici kılan hayalî olaylardır.
 - ama eserlerde hayalî unsurların ağır basması da olmazsa olmazdır.

CÜMLENİN KONUSU

“Cümlede anlatılan nedir?” sorusunun cevabı, cümledeki konuyu oluşturur.

Örnek:

- Türk toplumunda geçmişten bu yana yapılan ve önemini hiçbir zaman kaybetmemiş iki meslek vardır: tarım ve hayvancılık. (Bu cümledeki konu “Türk toplumunda öne çıkan meslekler”dir.)
- Yağışların olmaması nedeniyle ürün çeşitliliği azalmakta, birçok göl ve nehir kuruma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. (Bu cümledeki konu “kuraklığın sonuçları”dır.)

Etkinlik - 04

Bu proje için özveriyle çalıştı ----

a. Bu cümlelerin aşağıdaki ifadelerden hangileriyle tamamlanabileceğini belirleyiniz.

1. ☐ ancak katıldığı yarışmada ümit ettiği dereceyi elde edemedi.
2. ☐ ve ortaya devrim yaratacak nitelikte bir ürün çıkardı.
3. ☐ oysa başarılı olabileceğini düşünüyordu.
4. ☐ çünkü bu projeyi kısa sürede tamamlayabileceğine inanıyordu.
5. ☐ başka bir deyişle bütün zamanını bu proje için seferber etti.

b. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun sözcüklerle tamamlayınız.

1. Akıllı adam hem hem de doğrudan doğruya okur.
 kitapları - hayatı insanları - hayvanları romanları - doğayı güzeli - çirkinini
2. bırakılmazsa zamanla hâline gelir.
 Arkadaşlıklar - zorunluluk Alışkanlıklar - ihtiyaç Sorumluluklar - görev Kötülük - güç
3. Gülmek bir, insanın yüzünden hüznün ve keder kışını
 ...sanattır - bitirir ...güzelliktir - getirir ...ateştir - yakar ...güneştir - defeder
4. Bir bardak içeriz ama o sırada yapılan bir ömür unutmuyoruz.
 ...çay - kurabiyeyi ...limon - dertleşmeyi ...kahve - muhabbeti ...süt - şakayı

c. Aşağıda verilen sözcüklerle anlamlı ve kurallı cümle oluşturarak bu cümlelerin belirtilen sıradaki sözcüğünü yazınız.

1. örtüdür / çoğu / zaman / gizleyen / bir / güzellik / kusurları
 Birinci sözcük:
2. hiçbir / olmayan / gemiye / yardım / hedefi / rüzgâr / etmez
 Beşinci sözcük:
3. tırmanmamıştır / kimse / merdivenine / elleri / başarı / cebinde
 Üçüncü sözcük:
4. olan / iyi / kolaydır / zor / adil / olmak / olmaktır
 İkinci sözcük:

GEÇİŞ VE BAĞLANTI İFADELERİ

Bir cümlede olumlu bir durumdan olumsuz bir duruma geçileceğini, açıklama getirileceğini, bir konuya vurgu yapılacağını bildiren sözcüklere veya sözcük gruplarına **geçiş ve bağlantı ifadeleri** denir.

Olumlu bir durumdan olumsuz bir duruma veya olumsuz bir durumdan olumlu bir duruma geçileceğini bildiren geçiş ve bağlantı ifadeleri “ama, fakat, lakin, ancak, buna rağmen, oysaki” sözleridir.

Örnek:

- Çok çalıştım ama başarılı olamadım.
Olumlu durum Olumsuz durum
- Yanıma geleceğine söz vermişti oysaki onun bu sözü yerine getirecek gücü yoktu.
- Epey sıkı giyinmişti buna rağmen üşüyordu.

“**Özellikle**” sözcüğü vurgulanmak istenen durumu belirtmek için kullanılır.

- Onu seviyorum, özellikle etrafına insanca yaklaşımını beğeniyorum.

“**Başka bir deyişle**” sözü, kendinden önceki yargıyı açıklamak için kullanılır.

- Türkçeyi korumalıyız, başka bir deyişle millî kimliğimizi yabancı etkilerden arındırmalıyız.

“**Kısaca**” sözcüğü, kendinden önce söylenenlerin özetleneceğini bildirir:

- Kitap, söz dağarcığımızı geliştirir. Bize güzel konuşma yeteneği sağlar. Düşünce üretme gücümüzü artırır. Kısaca, kitap bizi her yönden daha ileri taşır.

“**Böylece**” sözcüğü, “en sonunda” anlamında kullanılarak anlatılanları sonuca bağlamak için kullanılır.

- Uzun zamandır konuşmuyordu benimle. Önce ona güzel bir hediye aldım ve yanlış davranışım için ondan özür diledim. Böylece onunla barışmış olduk.

“**İlk olarak**” ve “**son olarak**” sözleri, olayların veya durumların oluş sırasına göre verileceği metinlerde ya da bir konunun farklı yönlerinin sıralanacağı durumlarda bunların önceliğini veya sonralığını belirtmek için kullanılır.

- Deneme, önemli metin türlerinden biridir. İlk olarak şunu söyleyelim: Deneme, doğrudan yazarın kendisini yansıtır.
- İlk olarak bir renk seçin. Sonra bu rengin çağrışımlarını hayal edin. Son olarak ise bu çağrışımlardan hareketle bir resim yapın.

HATIRLATMA

- Geçiş ve bağlantı ifadelerinin,
 - ✓ 5. sınıfta “ama, fakat, lakin, ancak”
 - ✓ 6. sınıfta “ama, fakat, lakin, ancak, bununla birlikte, buna rağmen”
 - ✓ 7. sınıfta “oysaki, başka bir deyişle, özellikle, ilk olarak, son olarak” şeklinde işlendiğini hatırlayınız.

Etkinlik - 05

a. Aşağıdaki cümlelerde geçiş ve bağlantı ifadelerini belirleyerek bunların kullanım amaçlarını yazınız.

1. Konu hakkında fikir alışverişinde bulunacaktık ama ben yeterli katkı sağlayamadım.
.....
2. Amaçlarına ulaşmak isteyenler ilk olarak kendilerini zorlu sürece hazırlamalıdır.
.....
3. Yazdıklarımla zamana meydan okumak istiyorum, başka bir deyişle bundan asırlar sonra da okunmak istiyorum.
.....
4. Edebî eserleri severek okurum, özellikle tarihî romanlara ayrı bir ilgi duyarım.
.....
5. Brokoli, lahana, karnabahar, semizotu kısacası bütün sebzeleri severek tüketirim.
.....
6. Birkaç gün geçince onu çok özlemiştim oysaki yanından ayrılmadan önce en ağır sözlerle kırmıştım onu.
.....
7. Matematik dersini çok seviyorum ama bazen bu derste çok zorlanıyorum.
.....
8. Çalışmak istiyorum fakat kendime uygun bir iş bulamıyorum.
.....

b. Aşağıdaki metinde boş bırakılan yerleri uygun geçiş ve bağlantı ifadeleriyle tamamlayınız.

Raporum kuruldan onay almamış onu yazabilmek için günlerce uğraşmıştım. alanında uzman kişilerle bire bir görüşmeler yapmış, notlar almıştım. Raporumun eleştirisi pek çok konu üzerineydi. raporun günlük dile çok yakın olduğu belirtilmiş. Yazım ve noktalama hatası yokmuş ama dili daha resmî olmalıymış. Uzmanların tarafı konuştuğu ve benim de yer yer kişisel fikirlerimi aktardığım söylenmiş. raporum bilimsellikten uzak bulunmuş. Bütün eleştirileri dikkatle okudum bilimsel bir yazının nasıl yazılacağını da öğrendim.

1. Cümlede açık olarak söylenmediği hâlde cümlenin anlamından veya cümledeki bazı ifadelerden çıkarılabilen anlama “örtülü anlam” denir.

Bu açıklamaya göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde örtülü anlam vardır?

- A) Konuyu açıklarken çok heyecanlıydı.
- B) Şirketler arasındaki görüşmeler bitti.
- C) Sınavı kazanmak için çok ders çalışıyorum.
- D) Bu yaz tatilinde teyzemler de bize uğrayacak.

2. I. Başarının büyüklüğünü insanın kendine olan güveninin büyüklüğü belirler.
II. Siz kendinize inanın, zamanla başkaları da size inanacaktır.
III. Kendinize inanın, güzel şeyler olmaya başlar.
IV. İnsanın başarısı kendine güvendiği ölçüde artar.

Numaralanmış cümlelerden hangileri anlamca birbirine en yakındır?

- A) I ve III
- B) I ve IV
- C) II ve III
- D) III ve IV

3. I. konuşmak
II. bir proje hakkında
III. başarı ile sonuçlandırmak
IV. kolay ama
V. düşünmek ve
VI. onu
VII. zordur

Numaralanmış sözlerle anlamlı ve kurallı bir cümle oluşturulmak istense doğru sıralama aşağıdakilerden hangisi olur?

- A) IV - III - I - V - II - VII - VI
- B) III - II - V - I - VI - IV - VII
- C) II - V - I - IV - VI - III - VII
- D) VII - VI - II - V - III - IV - I

4. Gerçek resim, her sanatsever tarafından farklı farklı yorumlanabilen resimdir.

Aşağıdakilerden hangisi bu cümlenin anlamıyla çelişir?

- A) Her göz tarafından farklı değerlendirilebilen resimlerin sanatsal değeri büyüktür.
- B) Yorumlandığında herkeste aynı duygu ve düşünceyi uyandıran resimler gerçek resimdir.
- C) Gerçek resim, zengin çağrışımlar barındırır.
- D) Bir resmin farklı yorumlara açık olması, o resmin değerinden kaynaklanır.

5. Atalarımızın “Söz gümüşse sükût altındır.” diyerek övdüğü bir erdem olan susmak, kötülük karşısında olunca korkaklıktır.

Aşağıdaki yargılardan hangisi bu cümlede anlatılmak istenenle ilgili değildir?

- A) Karşımızdakinin konuşmasını kesmeden dinlemeliyiz.
- B) Kötülük karşısında susmak erdemli bir davranış değildir.
- C) İnsan, haksızlık ve zulüm karşısında sessiz kalmamalıdır.
- D) Erdemli insan, susacağı ve konuşacağı yeri bilir.

6. Gözlerinin feri sönmüş, dizlerinin dermanı kalmamış insanların bir amaç uğruna didinerek iyileştiklerini gördüm.

Bu cümleden aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

- A) Çalışmak, yaşama gücünü artırır.
- B) Hedefler, insanı dinçleştirir.
- C) Çaba harcayanlar çevresinin takdirini kazanır.
- D) Çalışmak, insana can verir.

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde örtülü anlamdan söz edilemez?

- A) Bazı yazarlar eserlerini farklı adlarla yayımlamaktadır.
- B) Orhan Veli Kanık, birkaç şiirinde İstanbul'u anlatmıştır.
- C) Düzenlediğimiz geziye katılmayanlardan biri de Selim'di.
- D) Küçük çocuk elindeki horoz şekerini bitirmeye çalışıyordu.

8. İhtiyar adam; zamanın zihninde bıraktığı tozu silmek, anılarını berraklaştırmak için ----

Bu cümlede boş bırakılan yere düşüncenin akışına göre aşağıdakilerin hangisi getirilebilir?

- A) gençliğinde eşine gönderdiği mektupları yeniden açıp okumaya başladı.
- B) tüm hatıralarını unutmak istiyordu.
- C) yaşanmışlıklarının üzerine bir sünger çekmeyi seçmişti.
- D) geçmişine dair en ufak bir kırıntıyı dahi anımsamak istemiyordu.

9. Zonguldak'ta iki üniversite öğrencisi, Diyarbakır'da görev yapan öğretmen arkadaşlarının okuluna kütüphane kurmak amacıyla başlattıkları kampanya kapsamında altı binden fazla kitap topladı.

Bu cümleden aşağıdaki yargılardan hangisi kesin olarak çıkarılır?

- A) Diyarbakır'daki öğretmen, okulu Zonguldak'ta bitirmiştir.
- B) Kütüphane projesi üç arkadaşın ortak projesidir.
- C) Öğrenciler, kitapları Zonguldak şehrinden temin etmişlerdir.
- D) Kütüphane, Diyarbakır'daki bir okula kurulacaktır.

10. (I) İllüzyonistler, numaralarını yaparken gerektiğinde izleyicilerin dikkatini başka yöne çeker. (II) Bunu; bakışları, mimikleri, hareketleri ve konuşmalarıyla yapar. (III) Bir madenî parayı yok etme numarası yaparken tam parayı cebine indireceği zaman izleyicinin dikkatini başka yöne çeker. (IV) Böylece izleyiciler paranın gerçekten yok olduğu izlenimine kapılırlar oysaki para illüzyonistin cebindedir.

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangisinde geçiş ve bağlantı ifadesine yer verilmiştir?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde olumlu bir durumdan olumsuz bir duruma geçişi bildiren bir söz kullanılmıştır?

- A) Hava dün oldukça iyiydi ama bugün durmadan yağmur yağıyor.
- B) Talimatları uyguladım böylece dolabı kurma işini sorunsuz hallettim.
- C) Karadeniz Bölgesi'ni severim özellikle o bölgenin yaylalarını beğenirim.
- D) Sözcükleri doğru kullanın, bununla birlikte onların anlam inceliklerini de öğrenin.

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde geçiş ve bağlantı ifadesi kullanılmamıştır?

- A) Her aksiliği önleme şansımız yoktur ama önlem almaktan kaçınmamamız gerekir.
- B) Senin başarılı olmanı istiyorum ancak sen yeterli ölçüde çalışmıyorsun.
- C) Kendine güvenini kaybetmeden, adımlarını sıklaştırarak ilerlemeye devam etmelisin.
- D) İşin kolay kısımlarını bitirdim fakat zor taraflarını henüz tamamlamadım.

Bilgi Notu

“İçin” sözcüğüyle kurulan “amaç-sonuç” ilişkili cümleler, neden-sonuç ilişkili cümlelerle karıştırılabilir. “İçin” sözcüğünün yerine “amacıyla” sözcüğü getirilebiliyorsa o cümle “amaç-sonuç” cümlesidir.

- Uyanık kalmak için birkaç fincan kahve içti.
- Kendini iyi hissetmediği için birkaç gün izin kullandı.

Birinci cümlede “için” sözcüğü yerine “amacıyla” sözcüğü getirildiğinde cümlelerin anlamı bozulmaz dolayısıyla bu cümle “amaç-sonuç” cümlesidir. İkinci cümlede ise cümle bozulmaktadır dolayısıyla bu cümle amaç-sonuç cümlesi değildir.

AMAÇ-SONUÇ CÜMLELERİ

Bir eylemin hangi amaçla yapıldığını bildiren cümlelere **amaç-sonuç cümleleri** denir. Bu tür cümlelerde ulaşılmak istenen bir sonuç söz konusudur.

Örnek:

- Sınavı kazanmak için çok çalışıyor.
- ✓ Bu cümlede yapılan eylem “çalışmak”, ulaşılmak istenen sonuç “sınavı kazanmak”tır.

Amaç-sonuç ilişkili cümlelerde bu anlam ilişkisini kurmak için “diye, için, üzere, amacıyla” sözcükleri kullanılır.

Örnek:

- Temiz hava alalım diye pikniğe gittik.
- Üşütmemek için kat kat giyinmişti.
- Alacaklılardan kaçmak amacıyla yolunu değiştiriyordu.
- Konuşma yapmak üzere kürsüye yöneldi.

Bir cümlede, yükleme sorulan “Hangi amaçla?” sorusuna cevap bulunuyorsa o cümle, amaç-sonuç cümlesidir.

Örnek:

- Mutlu olsun diye var gücümüzle çalışıyorduk. / Hangi amaçla?
.....
- Zarara uğramamak için ince hesaplar yapıyordu. / Hangi amaçla?
.....

Etkinlik - 06

a. Aşağıdaki cümleleri dikkatle okuyarak eylemlerin yapılma amaçlarını belirleyiniz.

1. Güne dinç başlamak için her akşam erkenden yatarım.
Amaç:
2. Uzayın gizemini çözeyim diye kendine üst düzey bir teleskop almıştı.
Amaç:
3. Arkadaşının kalbini kazanmak üzere ona en sevdiği parfümü hediye etti.
Amaç:

b. Aşağıdaki cümlelerden “amaç-sonuç” ilişkisi taşıyanları belirleyiniz.

1. Burada manzarası güzel olduğu için konakladılar.
2. Önüne çıkan engelleri aşmak için kimse-den yardım beklemezdi.
3. Yazdığı ilk şiir kitabında soyut kavramlara ağırlık vermiş.
4. Noktalama işaretlerinin önemini vurgulamak için bir yazı kaleme almış.
5. Verileri kesinleştirmek için bütün çalışmalarını gözden geçirdi.

Etkinlik - 07

a. Aşağıda numaralarla ve harflerle verilen sözcüklerden amaç-sonuç ilişkisi içeren cümleler oluşturunuz.

1. Hasta yatağından bir an önce kalkmak için	a. ülkenin pek çok yöresini tek tek gezmişti.
2. Ülkenin bir an önce kalkınması için	b. yolunu değiştiriyordu.
3. Kitabında farklı insanları tanıtmak amacıyla	c. tüm gün tamirci aramıştı.
4. Bilgisayarın kırılan ekranını tamir ettirmek üzere	ç. gelecek kuşakları iyi eğitmeliyiz.
5. Hayatını rahat yaşamak amacıyla	d. daha küçük bir şehre taşınmıştı.
6. Onunla karşılaşmamak için	e. gece gündüz ilaç içiyordu.

1. 2. 3. 4. 5. 6.

b. Aşağıda sonuç bölümleri verilmiş cümlelere uygun amaçlar yazınız.

- ağaç dikme kampanyaları yapılıyor.
- saatler süren bir yolculuğa katlandım.
- her konudan kitabı okumaya gayret ediyorum.
- konudan konuya atlıyordu.
- hemen itfaiye çağırdılar.
- unlu, şekerli ve paket gıdalardan uzak duracağım.
- bahçeyi renk renk çiçeklerle donatalım.

c. Aşağıdaki cümlelerden amaç-sonuç ilişkisi taşıyanları belirtiniz.

	Cümleler	Amaç-Sonuç
1.	Göllerin nasıl oluştuğunu, çeşitlerini ve göllerde yaşayan canlıları öğrenmek için bu yazımızı okuyun.	
2.	Hayvanların ışık yayma özelliğinin başka bir işlevinin olup olmadığının ortaya çıkarılması için araştırmalar devam edecek.	
3.	Sera gazlarının dengesi bozulduğunda sera etkisi artarak Dünya'nın sıcaklığının artmasına ve iklimin değişmesine neden olur.	
4.	Ormanlar yeryüzünün sıcaklığını dengeler, yağışları artırır, fotosentez yoluyla karbondioksidi dönüştürüp oksijen üretir.	
5.	Bilim insanları iklim değişikliğinin etkilerinin artmasıyla bazı canlıların yok olması durumunda neler yapılabileceğini belirlemek üzere çalışmalar yapıyor.	
6.	Neler yaptığımızı çevremizdekilere anlatmak için bir yemek düzenledik.	

Bilgi Notu

Kimi zaman farklı iki cümle neden-sonuç ilişkisi kuracak şekilde art arda sıralanır.

Bu iki cümlelerin neden-sonuç ilişkisi içinde olduğunu belirlemek için iki cümlelerin arasına "bu nedenle" veya "çünkü" sözlerinden biri getirilebilir. Anlamalı bir bütün oluşuyorsa bu cümleler arasında neden-sonuç ilişkisinden söz edilebilir.

- En zor anlarımda yanımda oldun, (bu nedenle) sana çok değer veriyorum.
- Sana çok değer veriyorum, (çünkü) en zor anlarımda yanımda oldun.

Amaç-sonuç cümlelerinde sonuç henüz gerçekleşmediğinden yargının gerçekleşip gerçekleşmediği belli değildir. Neden-sonuç cümlelerinde ise neden de sonuç da gerçekleşmiştir.

- Tatile gitmek için hazırlık yapıyordun.
- ✓ Bu cümlede tatile gitmek amaçtır. Ancak tatile gitme eyleminin gerçekleşip gerçekleşmediği belli değildir.

NEDEN-SONUÇ CÜMLELERİ

Bir eylemin gerçekleşme nedenini bildiren cümlelere **neden-sonuç cümleleri** denir.

Örnek:

- Sıcaklık sıfırın altına düştüğü için borulardaki sular donmuş.
- ✓ Bu cümlede göre sonuç; suların donması, neden ise sıcaklığın sıfırın altına düşmesidir.

Örnek:

- Yol dönemeçlerle dolu olduğundan arabanın içinde bir o yana bir bu yana savruluyorduk.
- Canı sıkılıyordu çünkü bütün arkadaşları köye gitmişti.
- Kimsenin yardımını görmediğinden bütün işleri yalnız başına yapmak zorunda kaldı.

Neden-sonuç ilişkili cümlelerde bu anlam ilişkisini kurmak için "için, ile, -den dolayı, diye, bu yüzden, dolayısıyla" sözcükleri ve "-diğinden, -den, -mekten" ekleri kullanılır.

Örnek:

- O kadar çabalayıp sonuç alamadığı için çok üzgündü.
- Güneş sonunda yüzünü gösterdiğinden bütün ağaçlar çiçeklenmişti.
- En üst katta oturmalarından dolayı evleri rüzgârdan çok etkileniyordu.
- Onu oyunun dışında bıraktılar diye çok sinirliydi.
- Kavurucu sıcaklardan bütün fındıklar dallarında yandı.
- Yorgun olduğundan televizyonun karşısında uyuyakalmıştı.
- İş görüşmesini düşünmekten gözüne uyku girmiyordu.
- İşler umduğum gibi gitmedi bu yüzden mutsuzum.
- Ona ulaşamadım dolayısıyla çok korktum.

Etkinlik - 08

Aşağıdaki cümleleri dikkatle okuyarak eylemlerin yapılma nedenlerini belirleyiniz.

a.

Edebiyat eserleri, bir dilin olanaklarını ortaya koyduğu için ilgi görür.

Neden

b.

Tarihî yapıya zarar vermek istemediklerinden çok dikkatli davranıyorlar.

Neden

c.

Sözcükler iletişim kurmaya yaradığından sözcük dağarcığımızı geniş tutmalıyız.

Neden

Etkinlik - 09

a. Aşağıdaki cümlelerden “neden-sonuç” ilişkisi taşıyanları bulunuz.

1. Kitaplardan yararlanmak için kütüphaneye üye olmalıyız.
2. Televizyon seyretmediğim için akşamları okumaya fırsat bulabiliyorum.
3. Ulaşım imkânlarının artmasıyla turizmdeki gelişmeler hızlandı.
4. Doğup büyüdüğümüz şehir dünyanın neresine gitsek bizimdir.
5. Sıcak tuttuğundan her kış yün çorap giyer.

b. Aşağıdaki cümlelerden neden-sonuç ilişkisi taşıyanları belirtiniz.

	Cümleler	Neden-Sonuç
1.	“Neden Dünya’da başka yerde yaşam yok?” pek çoğumuzun merak ettiği bir sorudur.	
2.	Sesleri öğrenebilen kuşlar, yumurtadan çıktıktan sonra diğer kuşları taklit ederek nasıl öteceklerini öğrenebilir.	
3.	Hiyeroglif alfabesinde Türkçe karakterler olmadığından Ç yerine C, Ğ yerine G, İ yerine I, Ö yerine O, Ş yerine S ve Ü yerine U kullanabilirsiniz.	
4.	Kanatlı mikroçipin bir motoru yok ancak kanatları, uçabilmesi için akçaağaçların kanatlı meyvelerinden esinlenilerek tasarlandı.	
5.	Jüpiter’in şiddetli rüzgârlarının uzun yıllar durmaksızın esmeye devam etmesi, gezegenin katı bir yüzeyinin bulunmamasından kaynaklı.	
6.	Sürahideki suya bırakılan masa tenisi topu, yoğunluğu suyunkinden daha küçük olması sebebiyle suda yüzer.	

c. Aşağıda boş bırakılan yerleri neden-sonuç cümlesi olacak şekilde tamamlayınız.

1. Her gün işimde diğerlerinden daha başarılı oldum.
2. Uçak iniş yapmak zorunda kaldı.
3. gerçekleştirilen hiçbir etkinliğe katılamadım.
4. eve gelir gelmez bir güzel uyudum.
5. işten çıkana kadar bekledim.
6. Müdür toplantı gereğinden uzun sürdü.
7. birkaç gün daha hastanede kalmak zorundayım.
8. kimse geziye gitmedi.
9. Deniz balık tutamadık.
10. hepimiz çok mutluyuz.

